

Psaní je někdy i celodenní šichta

SPISOVATELKA KATEŘINA TUČKOVÁ ZAUJME NEJEN LITERÁRNÍMI ÚSPĚCHY, KTERÝCH DOSÁHLA UŽ KRÁTCE PO TŘICÍTCE, ALE I ŽIVOTNÍMI OSUDY. SVĚ VELMI INTENZIVNÍ A ČASTO KOMPLIKOVANÉ OSOBNÍ PROŽITKY PROMÍTÁ DO SVÝCH PROZAICKÝCH DĚL. NENÍ POUZE SPISOVATELKOU. DONEDÁVNA SE ŽIVILA I JAKO KURÁTORKA, PŘESTO NENÍ UZAVŘENA POUZE VE VÝTVARNÉM A BELETRISTICKÉM SVĚTĚ. ZAJÍMÁ SE O DALŠÍ DRUHY UMĚNÍ, PSALA NOVINOVÉ ESEJE A SLOUPKY PRO RŮZNÁ PERIODIKA. ZA SVŮJ NEJNOVĚJŠÍ ROMÁN BÍLÁ VODA DOSTALA STÁTNÍ CENU ZA LITERATURU A PŘI JEJÍM PŘEBÍRÁNÍ NEZAPOMNĚLA ZDŮRAZNIT, ŽE JE TEPRVE TŘETÍ ŽENOU, KTERÁ SI TOTO OCENĚNÍ ODNESLA.

Před lety jsem se podílela na dokumentu, který o Kateřině natáčela Česká televize. Tehdy jsem ji také seznámila se svou blízkou kamarádkou, která nejenže žije pár kilometrů od Žitkové, kde se autorčin nejslavnější román Žitkovské bohyně odehrává, ale navíc nosí stejné příjmení – našťěstí vyvdané – jako jedna z nejprohnanějších čarodějnic zmiňovaného díla. Kateřinin lehký počáteční úlek, když jí Gábina podávala ruku, vidím před očima dodnes. Není divu, Kateřina vnímá svět kolem sebe velmi intenzivně a viděné a slyšené umí navíc zprostředkovat neotřelou formou. Nepatří totiž ke spisovatelkám, které si nad realitou našeho světa udržují bohorovný nadhled, či naopak určitými věcmi obyčejného života záměrně intelektuálně opovrhují. Kateřina Tučková je jako žena neustále něčím fascinována, a snad právě proto fascinující. Když jsem nedávno už podruhé dočetla její sedmisetstránkový (!) román Bílá Voda, znovu jsem si to uvědomila. Ostatně sama uvedla, že pro ni Bílá Voda hodně znamená: „V té knize se proplétá osobní s veřejným, které se může týkat každého z nás,“ řekla. A já pochopila, že se její slova týkají i mě...

Je to stejně zvláštní – obnovená Státní cena za literaturu existuje od roku 1995 a vy jste teprve třetí vyznamenanou ženou.

Ano, je to tak. Ale třeba se tím ta – skoro nepřetržitá – mužská linie prolomila a odborné poroty budou napříště reflektovat, že tu dnes působí opravdu nepřehlédnutelná generace spisovatelek.

Ostatně když člověk sledoval například letošní ceremoniál státních vyznamenání, musela ho absence žen při podobných akcích přímo trknout.

Ale ne, není to tak zlé. Třeba v případě cen Magnesia Litera byly letos ženy zastoupeny tak, jak to odpovídá literární scéně. Z osmi oceněných jsme byly tentokrát tři ženy, mnoho jich bylo také mezi respondentkami v medailonech. Myslím, že je to na dobré cestě.

Pocházíte z venkova, z jižní Moravy. Zabýváte se tak vlastně – byť nepřímou – svými kořeny. Ty máme trochu podobné, vlastně nás spojuje i podobná profese. Mě ovšem v dětství ani v dospívání nenapadlo, že bych se tím, co nejvíc miluju – čtením a psaním –, mohla někdy živit.

Předpokládám, že vás také ne.

Máte pravdu, určitě mě tehdy ani nenapadlo stát se spisovatelkou. Z perspektivy malé obce to bylo stejné jako stát se třeba kosmonautkou. V dětství jsem tedy chtěla hlavně napodobovat laskavé vzory, které jsem měla na dohled. Stát se zahrádkářkou jako moje maminka anebo kantorkou jako paní učitelky, které mi na základní a později na střední škole inspirovat rozšiřovaly obzor.

Proč jste se tedy rozhodla studovat dějiny umění a bohemistiku?

Právě kvůli skvělým učitelkám. Už od základní školy jsem měla ráda knihy i češtinu, na střední škole jsem doslova hltala literární historii v podání paní profesorky Smékalové. A stejně tak historii umění, kterou na brněnském gymnáziu na třídě Kpt. Jaroše jako volitelný předmět vyučovala paní profesorka Odehnalová. Díky těmto dvěma dámám jsem se také přihlásila na zmíněný dvojbor, který tehdy bylo možno studovat na brněnské filozofii, a po několika letech se má původně vágní představa o uplatnění našťastí proměnila ve skutečnost – stala se ze mě historička umění a kurátorka výstav, která studium literatury zúročila ve své autorské práci.

Psát beletrii jste začala už tehdy?

Myslím, že odvahu vyjít před publikum se svými texty jsem nabrala až na vysoké škole. Na brněnské katedře literatury vyučoval tvůrčí psaní profesor Zbyněk Fišer a tam jsem také – v kruhu dalších začínajících tvůrců – poprvé četla ze svých textů. Reakce ostatních a rozbor toho, co během tohoto kurzu vzniklo, mě přesvědčilo, že bych se psaní přece jen mohla věnovat. Překonala jsem plachost, poslala něco do literárních časopisů, a když tam vyšly ukázky z Montespaniády a později z Gerty Schnirch, kontaktovali mě nakladatelé. To bylo, řekla bych, skutečně velké štěstí. Nevím totiž, jestli bych měla dost kuráže obcházet je s rukopisem.

Vyhnaní Gerty Schnirch, které zmiňujete, je o osudu německé dívky vyhnané v květnu 1945 z jejího domova v tzv. „brněnském pochodu smrti“. Kniha upoutala velkou pozornost, vynesla vám nominace na Ceny Jiřího Ortena a Josefa

Škvoreckého a získala jste Magnesii Literu...

Už jsem to popisovala v řadě rozhovorů, tak mě omluvte, pokud se budu opakovat – přivedla mě k tomu vlastně náhoda. Během univerzitních studií jsem se přestěhovala na brněnský Cejl, kterému se mezi místními přezdívá brněnský Bronx. A zjistila, že temná pověst té čtvrti má své kořeny v tom, co se v ní přihodilo. Transporty místních židovských obyvatel, odsun německých Brňanů, několikerá výměna nových českých vlastníků bytů v poválečných letech – to všechno na té lokalitě zanechalo dodnes patrné stopy. A během pátrání po nich jsem narazila i na příběh jednadvacetileté dívky z česko-německé rodiny, která musela dům, do kterého jsem se nastěhovala, opustit se svým půlročním dítětem. Protože byla zhruba stejně stará jako v té době já, tak mě její příběh velmi zasáhl. Navíc šlo o dost neznámou kapitolu našich dějin, kterou jsem si chtěla zmapovat... A tím to začalo.

Ve svých knihách píšete o skutečných lidech a jejich osudech. V Žitkovských bohyních jste zachytila historii léčitelky z oblasti Bílých Karpat, ve Fabrice popisujete příběh jednoho z nejvýznamnějších brněnských textilních podnikatelů Johanna Heinricha Offermanna a jeho potomků. Knihy nechrlíte, ale musíte je poctivě „vysedět“. Kde vlastně hledáte témata a inspiraci?

Inspirovativní mi připadá hlavně podiv, že o daném tématu nevím při svém vzdělání víc. Kladu si otázku, proč jsem se o něm na škole nedozvěděla, co bránilo pedagogům o něm učit? Obava z interpretace nedávných dějin? Kontroverznost tématu? Pokud je navíc spojeno s násilím a oslovuje mě skutečnost, že se v něm nějakým způsobem exponují mně blízké osobnosti, tím mám na mysli ženy, pak je to téma, ve kterém vidím prostor i pro sebe jako autorku. Tím, že ho promyslím ve snaze nějak si k němu najít postoj, už vlastně strukturuji fiktivní příběh. Rozprostřený sice mezi historickými realitami, ale přece jen reflektující momenty, které předně zajímají mě samotnou.

A o čem bude další kniha?

To bych si raději zatím nechala pro sebe.

Chápu... Adaptace vašich románů se často uvádějí v divadle, sama pro divadlo pi-

šete. Netrpíte, když vám dramaturgové a režiséři knihy přepisují?

Scénáře divadelních her píšu ráda, pokud jde o nové téma. Bráním se přepisování hotové knihy do scénáře, v takovém případě mám totiž pocit, že co jsem jednou složila do románového tvaru, nejsem schopna zase rozložit a znovu poskládat do jiného formátu. Lepší je, když se na to podívá někdo jiný čerstvými očima. Musím říct, že ve všech případech to dopadlo skvěle. A co víc, každá divadelní adaptace mých knih přinesla něco nového – režisér spolu s dramaturgem v ní vypíchl něco, co bylo důležité pro ně, takže to zpětně poskytlo zajímavé zrcadlo i mně. Původní divadelní →

Spisovatelka **Kateřina Tučková** se narodila v roce 1980 v Brně, ale dětství strávila v malé jihomoravské vesnici. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity vystudovala dějiny umění a bohemistiku, doktorská studia ukončila v roce 2014 na FF UK v Praze. Působila jako kurátorka brněnské galerie ARSkontakt a v letech 2010–2018 Výstavní síně v Chrudimí. Je autorkou mnoha odborných publikací. Zajímá ji současné české figurativní malířství. V roce 2006 debutovala rozmarnou novelou Montespaniáda, napsala také knihu o malíři Kamilu Lhotákovi. Velký úspěch zaznamenala s románem Vyhnaní Gerty Schnirch, který vyšel v roce 2009 a o rok později jí vynesl cenu Magnesia Litera. Žitkovské bohyně, druhý velký román Kateřiny Tučkové, získal v roce 2012 Cenu Josefa Škvoreckého a v roce 2013 Kosmas cenu čtenářů v rámci ankety Magnesia Litera. Letos vydala román Bílá Voda, i díky němu byla teprve jako třetí žena v české historii oceněna Státní cenou za literaturu. Je vdaná a má dvě děti – syna Alberta a dceru Aranku.

ROZHOVOR

hry jsou ale něco jiného, v těch příběh stavím opravdu tak, jak bych ho ráda viděla na jevišti. A je to pro mě příjemné psaní, vyčerpává mě méně než psaní románových textů. Nemusím se v něm totiž soustředit na zachycení okolností tak jako v knize, stačí se soustředit na dialogy.

Stále prožíváte své příběhy velmi osobně? Když jste psala Gertu, zažila jste prý místo letní noční bouřky děs z bombardování, o čemž prý ráno věděl celý vnitroblok. Nebo jste se vžila do pocitu, že jste ze Žitkové, natolik, že jste okolí přesvědčovala zpěvem žitkovských písniček. Tak mě napadá – stal se vám v poslední době nějaký skutečný zážrak?

No vidíte, nad tím jsem nepřemýšlela. Ale vlastně ano – narodily se mi dvě nádherné děti.

Máte teď i s dětmi vůbec čas odpočívat? Jak trávíte chvíle volna?

Času teď samozřejmě moc není, ale když už si ho pro sebe utrhnu, trávím ho nejraději čtením. A sportem. Ráda plavu, běhám, se sestrami Sokolkami cvičím na náradí, po kterém chodíme na pivo, kde probereme aktuální události. A velkým balzámem na duši je samozřejmě setkávání s přáteli – po dlouhém čase pústu v době pandemie si vztahů se svými blízkými obzvlášť považují.

Takže jste sama vášnivou čtenářkou?

Teď jsem především čtenářka s vysokým komínkem nepřečtených knih, které v minulých letech musely čekat, až dopíšu Bílou Vodu. Po jejím odevzdání si postupně plním resty, naposledy jsem ale četla čerstvou novinku Alice Horáčkové Rozpůlený dům a ohromně si ji užila. A teď mám z restů rozečtenou Cromwellovskou trilogii Hilary Mantelové a zároveň eseje o české literatuře Pražský slabikář od polského autora Aleksandra Kaczorowského.

Působila jste jako kurátorka jak v Brně, tak v Chrudimi. Kvůli vytíženosti psaním se této profesi už nevěnujete, není to škoda?

Vzpomínám na léta kurátorské práce ráda, bylo pro mě obohacující setkávat se s umělci a pomáhat jim s realizací výstav. Ale spisovatelská agenda mi postupně brala čím dál víc času – psá-

o moc líp a výtvarné umění budu sledovat jen jako zanícený neprofesionál.

Málokdo u nás se věnuje beletrii, které předchází několikaletý a podrobný výzkum. „Trvalo to deset let a nebyly to jednoduché roky. To téma jsem nosila v hlavě jako těžké břemeno, kterým jsem se musela pořád zaobírat.“ To zní, jako byste se psaním románu Bílá Voda spíš protrápila.

Priznávám, že někdy to bylo těžké a byly i týdny, kdy jsem sedala k počítači a nenačázela nit, nevěděla, jak pokračovat. Ale i přesto je pro mě psaní činnost, kterou musím a chci dělat. Těší mě odvedená práce, i kdyby se během celodenní šichty posunula o jedinou větu.

V knihách o sobě nepíšu, věnuju se tématům, které moji zkušenost rozhodně přesahují.

ni, ježdění na literární akce, kterých bylo při dvaceti jazykových mutacích Žitkovských bohyní skutečně hodně, korespondence se čtenáři, nakladateli, překladateli a organizátory, psaní do novin a časopisů... Nedalo se to s kurátorováním skloubit. Přetrhla to až pandemie, během které se svět uklidnil. Právě během ní se mi narodily dvě děti, takže to vypadá, že na tom s časem nebudu

Při četbě Bílé Vody se i ve mně – pod dojmem přečteného – otevíraly různé staré křivdy. A vlastně mě napadlo, že kniha může být dobrou psychoterapií pro lidi, kteří v sobě hledají sílu, jak odpustit svým blízkým, partnerům, rodičům. I proto to možná není jednoduché čtení. „Nejtěžší bitvu musí svést člověk na VLASTNÍM poli.“ Nad tímhle citátem z vaší knihy teď často přemýšlím.

BÍLÁ VODA – NEJNOVĚJŠÍ KNIHA KATEŘINY TUČKOVÉ

Pustá vesnice skrytá ve stínu pohraničních hor, kam kdysi přicházely zástupy poutníků vyprosit si pomoc u záračné sošky Panny Marie. Dnes sem přijíždí Lena Lagnerová, aby se tu skryla před svou minulostí. Namísto kláštera s početnou řeholní komunitou tu však najde pouze několik řádových sester, vedených svéráznou řeholnicí Evaristou. Ta přišla do Bílé Vody o poslední zářijové noci roku 1950, kdy komunistický režim odvěkl v rámci Akce R všechny řádové sestry do sběrných klášterů. Mladíčka Evarista tehdy odmítla návrat do civilního života. Stejně jako všechny řeholnice byla nasazena na nucené práce a k tomu vystavena i ponižování v komunistickém kriminálu. Evaristini vězňové však její vírou ani věrností řeholi neotřáslí. Naopak. Pouze v ní upevnili odhodlání se jim postavit. S tím však přišla nutnost postavit se i režimu zaprodané církvi... Lena, probírající se pisemnostmi bělovodského kláštera, však brzy zjišťuje, že tím Evaristin dramatický příběh pouze začíná, a ažky také pochopí, že démoni obcházející minulost místních řeholnic nezmizeli, a navíc jsou součástí i jejího vlastního osudu.

Tak to je hezké, děkuju. Mám radost, když nějaké myšlenky ze stránek mých knížek čtenářům zůstanou v paměti. To je pro spisovatele největší satisfakce.

A taky se mi líbí další termín – kreativní neposlušnost.

Býváte sama často „kreativně neposlušná“?

Mí rodiče by to tak během mého dospívání pravděpodobně nazvali. (*smích*) Mně ale připadalo a dodnes připadá, že jsem nedělala nic tak nestandardního. Prostě jsem si šla vlastní cestou.

Téma odpuštění vnímám ve vašich románech velmi silně.

V rozhovorech a vlastně i knihách, být nepřímo, zveřejňujete intimity své rodiny. Musela jste si i tohle s blízkými vyříkat – že o svém dětství budete mluvit a psát?

V knihách o sobě nepíšu, věnuju se tématům, které moji zkušenost přesahují. Ale když se mě ptali na rodinné zázemí v rozhovorech, leccos jsem prozradila. Se svými blízkými jsem si ale předem nic nevyříkávala, mluvila jsem o svých vlastních zážitcích, ačkoli vždycky obezřetně, protože jsem věděla, že by se jich to mohlo dotknout. Doufám, že jsem našla snesitelnou mez. Ale to by vám řekli spíš oni.

Zpátky k Bílé Vodě – máte reakce pamětnic?

Myslíte na publikovanou knihu? Ano, několik. Reakce od řeholnic i od příslušnic někdejší moravské podzemní církve. A ohromně mě těší, že jsou pozitivní.

Kláster je od roku 1993 zavřený, linka příběhu z roku 2007, kdy mezi řeholnice přichází hrdinka Lena, je tedy fikce?

Ano. Moje romány jsou sice inspirovány skutečnými událostmi, ale nikdy nejsou převyprávěním něčího osudu.

Týden předtím, než šla vaše knížka do tiskárny, rozhodl papež František, že ženy mohou zastávat vatikánské úřady. To skoro působí jako osudová synchronizace. Jak jste jeho rozhodnutí vnímala?

Se smíšenými pocity. Samozřejmě mě to velmi potěšilo, ale také jsem se lekla, že by pointa knihy mohla vyjít vniveč. Tak horké to ale ještě nebude. To, že ženy smějí zastávat úřady ve správě Vatikánu, neznamená, že by měly větší vliv ve farnostech. K jejich připuštění do vyšší hierarchie se zjevně ještě neschyluje.

A ženy by možnost ženského kněžství uvítaly?

Ano, jsem o tom přesvědčená. Myslím, že žena dokáže v mnoha věcech porozumět jiné ženě lépe než – a teď to prosím nemyslím nijak zle – celibátní muž. Určitě by se to odrazilo i v pastoraci.

Je ale v současné církvi vůbec prostor pro emancipované ženy?

V katolické církvi je (anebo by aspoň měl být) prostor pro všechny, tudíž i pro emancipované ženy. Jde spíš o to, jestli se v ní budou komfortně cítit ony. Kupříkladu já jsem se v prostředí vedeném výhradně muži dobře necítila. Chyběly mi tam zástupkyně celé půlky lidstva, takže jsem neměla dojem, že situace v kostelích reflektuje dobu, ve které žiju, tedy 21. století.

Takže na rozdíl od literárních cen si ženy v církvi na docenění musejí ještě počkat?

Vypadá to tak. •